

Ter inleiding

In de periode 13 februari 1961 tot 20 december 1962 vervul ik mijn militaire dienstplicht bij de Koninklijke Marine. Na de eerste militaire vorming (EMV) van 13 februari tot 1 mei 1961 op het Marine Opleidingskamp (MOK) Hilversum, volg ik van 2 mei 1961 tot 25 december 1961 de dienstvakopleiding tot seiner aan de Verbindingschool Koninklijke Marine (VBS) Amsterdam. Op 8 januari 1962 word ik in de kwaliteit van seiner der 3^e klasse zeemilicien* geplaatst op de onderzeebootjager Hr. Ms. Groningen voor een reis van drie maanden met vlootoefeningen en vlagvertoon in de West (Caraïbisch gebied).

Als gevolg van politieke verwickelingen tussen Nederland en Indonesië over de soevereiniteit van Nederlands Nieuw-Guinea, wordt de voorjaarsreis van smaldeel 5 op 14 maart 1962 voortijdig beëindigd in de Antilliaanse wateren en na afsplitsen van het vliegkampschip Hr. Ms. Karel Doorman, vervolgd als vlagvertoonreis langs de westkust van Noord-Amerika. Door toenemende Indonesische infiltraties en oorlogsdreiging krijgen de onderzeebootjagers Hr. Ms. Limburg en Hr. Ms. Groningen en de onderzeeboten Hr. Ms. Zeeleeuw en Hr. Ms. Dolfijn, op 27 maart 1962 daadwerkelijk opdracht naar Nederlands Nieuw-Guinea op te stomen. Bij vertrek uit de marinebasis Den Helder was met die mogelijkheid wel rekening gehouden.

Gedurende de uitreis, van 15 januari 1962 tot 22 november 1962, maak ik dagelijks korte notities in een zakagenda van de gebeurtenissen aan boord, de dienstmededelingen en berichten die verschijnen op het publicatiebord (de bemanning is verplicht de dagorders en de wachtlijst te lezen), de (verbindings)oefeningen, het verblijf in de West, de onderhoudswerkzaamheden op het seindek, de schermutselingen in Nederlands Nieuw-Guinea, het staakt-het-vuren en het thuisvaren.

Op basis van deze notities schrijf ik veertig jaar later een egodocument in de hijvorm, voorzien van commentaar en aanvullende informatie van oud-opvarenden. De aanvullende persoonlijke aantekeningen van KTZ b.d. P.R. Wouters, destijds LTZ 2OC, officier van artillerie (OVART) aan boord van Hr. Ms. Groningen, geven in het verslag een verhelderend beeld over de schermutselingen met de Indonesische infiltranten.

Aan de hoofdstukken over de zeereis gaan vooraf: een inleiding over de Nederlandse krijgsmacht; de kwestie Nederlands Nieuw-Guinea tot en met de overdracht aan Indonesië; het herinneringsbeeld van de dienstvakopleiding tot seiner: hoe zag het leven eruit van een 20 tot 21-jarige seiner-zeemilicien in de Koninklijke Marine tijdens de dienstvakopleiding en later aan boord van een onderzeebootjager in de beslissende fase van het Nieuw-Guinea-conflict begin jaren zestig van de twintigste eeuw.

Mart de Goffau

Adjutant-seiner M. (Meindert) de Jong, hoofdinstru­cteur seiner (HIS) op de Ver­bindingsschool Koninklijke Marine (VBS) Amsterdam, beoordeelt in 1961 het lesgeven van instructeur sergeant-seiner J. (Kobus) van Beckhoven. (fotocollectie R. (Riek) de Jong-Kop)

Omslag wervingsbrochure 'Wat kan ik worden bij de Koninklijke Marine'. (brochure collectie auteur)

Procedure voor het seinen met vlaggen aan de vlaggenmast: Wanneer twee schepen vlaggen seinen uitwisselen, dan moet de seinontvanger de onderscheidingswimpel (een rood en wit gestreepte wimpel) half voorhijzen. Zodra hij het door de seinontvanger voorgehesen sein heeft begrepen, hijst hij de onderscheidingswimpel geheel vóór; hierop haalt de seingever zijn sein neer en haalt de ontvanger de onderscheidingswimpel weer half vóór. Deze procedure herhaalt zich bij de opvolgende seinen. Is het bericht ten einde, dan hijst de seingever als laatste sein zijn onderscheidingswimpel geheel vóór, waarop de seinontvanger het contrasein eveneens geheel voorhijst. Daarna halen beiden het contrasein neer.

Op zekere dag deelt de klasseninstructeur mee: 'Vanmiddag komt adjudant De Jong¹¹ langs om kennis met jullie te maken! Bij binnenkomst van de adjudant geef ik het commando 'geeft acht'. Iedereen gaat dan naast z'n tafel staan en neemt de houding aan. Op het commando 'plaats rust', gaat iedereen weer zitten. Ik reken erop dat jullie er geen klerezooi van trappen.' De hoofdinstru­cteur seiner (HIS) De Jong (48) is een opgewekte man met blozende wangen. De stip* draagt op beide benedenmouwen van zijn uniform een smalle gouden bies met krul, ook wel 'hijsoog'¹² genoemd. Bij het betreden van het leslokaal zet de opperseiner zijn pet af. Achter het dunne, metalen bril­letje blinken twee helderblauwe pretogen, en wat misschien nog het meest opvalt: hij schept meteen een ontspannen sfeer. Na de ceremonie van binnenkomst neemt de adjudant plaats in een bank achterin het leslokaal. Instructeur sergeant-seiner Van Beckhoven is kennelijk toch wat nerveus, want hij gaat de zojuist behandelde lesstof opnieuw uitleggen. Bert Embrechts tracht de komedie te verstoren. Hij stoot stapmaat Piet Dijkgraaf aan en begint met hem te smoezen. De instructeur grijpt onmiddellijk in en sneert: 'Slome, ja jij daar, zit niet te eikelen*.' Kort na het vertrek van de HIS klinkt het signaal voor vastwerken en de instructeur sluit af: 'Mannen, voor vandaag kappen we er mee, morgen gaan we verder!'

Erwten en peulen

De volgende morgen na baksgewijs betreden de aspirant-seiners, nagrappend over de gebeurtenissen van de vorige dag, luidruchtig het leslokaal. Bij binnenkomst van de instructeur sommeert Jan Götz, een forse kerel met blozend gelaat, in onvervalst Drents accent: 'Geeft acht!' De cursisten in de banken nemen de houding aan: rechtop zitten

Seiner	
<i>Werkkring</i>	
Gebruikt de telegrafist de radio als ver­bindings­middel, de seiner werkt met seinvlaggen, armseinen en seinlampen om zijn berichten over te brengen. Hij verricht zijn dienst aan boord van schepen en op seinposten aan de wal. In vlootverband op zee speelt hij een belangrijke rol. Dan flitsen vrijwel onafgebroken de seinlampen en gaan vlaggehijsen op en neer om aan de schepen bevelen en orders, vaak in de Engelse taal, over te brengen.	
De seiner werkt op de brug of het seindek. Hij is een kenner op het gebied van de vlootmanoeuvres en is als zodanig een belangrijke steun voor de commandant op de brug. Naast de optische sein­communicatie verzorgt de seiner ook de radio-telefonische verbinding, waarbij het juiste gebruik van de Engelse taal noodzakelijk is voor de zich steeds meer uitbreidende geallieerde samenwerking. Het onderwijs in die taal heeft dan ook bij de opleiding bijzondere aandacht. Voorts leert de seiner machineschrijven en de behandeling van de codes in verband met zijn werk in de codekamers.	
<i>Brevetten</i>	
De seiner kan de brevetten Engelse taal en geruispeiler behalen.	

en armen over elkaar. Nadat de instructeur zijn pet op de hoek van de tafel heeft neergelegd, volgt het commando 'doorgaan'. Götz is aangewezen als baksoudste*, dus verantwoordelijke voor de bak. Gaat er bijvoorbeeld iets fout bij het marcheren over het terrein, dan krijgt hij gegarandeerd een uitschijter*. Na controle van de presentielijst gaat de instructeur uitdagend met gekruiste armen voor de klas staan: 'Jullie hebben je gisteren bij het bezoek van 'de stip' kloterig gedragen, dat had wel wat correcter gekund ... Ik zie het nu door de vingers, maar ik houd jullie in de peiling*, laat ik niemand snaaien*, klinkt het dreigend! Mart veronderstelt dat de wijze van lesgeven wel van invloed zou kunnen zijn op de promotiekansen van de instructeur. 'We gaan vandaag evalueren wat we gisteren hebben geleerd', zegt de instructeur en hij wijst naar Piet de Boer, een klagerig en kritisch figuur, die graag over zus* praat. 'De Boer, wat is jou opgevallen? Heb jij nog vragen over de behandelde stof? Wie van jullie trouwens heeft na vastwerken zijn studiemap nog ingekeken?' Niemand voelt zich aangesproken! Piet begint aarzelend: 'Na vastwerken heb ik de eerste sloep* naar de wal genomen ... Ik had afgesproken met zus en baalde als een stier om zo vroeg terug te moeten zijn aan de poort ... Met de laatste reisgelegenheid uit Leiden kon ik het amper* halen.' 'Ik weet het al', sneert de instructeur, 'van het doornemen van de behandelde stof is geen klote terechtgekomen,

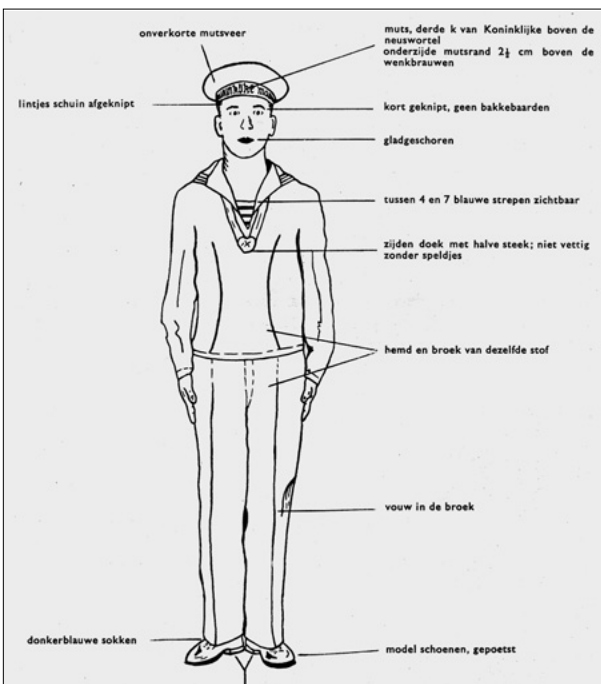
Seiner-zeemilicien Wil de Groot in actie met de 10-inch morseseinlamp bij het verzenden en/of ontvangen van berichten, 1962. (audiovisuele dienst IMH, 621563)

je had het misschien te druk met je eigen borduurwerkje.' Op de tafels klinkt geroffel. Jan Daalhuizen roept: 'De Boer, je bent zeker klemgehouden door dat wijf van je!' Grote hilariteit alom. Onverstoorbaar vervolgt de instructeur: 'Mannen pak jullie map erbij. Straks gaan we licht-morse-seinen (LMS) oefenen: een korte flash* is een punt en een lange flash is een streep, dat hebben jullie al geleerd: domweg erwten en peulen.¹³ We gaan straks naar buiten en jullie gaan dan koppels vormen. De seinontvanger leest de morsetekens hardop en z'n maat schrijft. Op een teken van mij zo halverwege de les, wisselen jullie van plaats. Ik zie dat sommigen nog met een balpen schrijven. Die kun je beter maar meteen in het ronde archief* smijten, want dat schrijft voor geen meter en ik verzeker je dat het zwaar klote is als je achter de lamp staat bij regen of sneeuw en je maat krijgt geen letter op papier. Vanaf heden gebruikt iedereen een schrijfhoutje*, dat schrijft altijd ... ook op nat papier.' In het begin kan Mart het tempo redelijk bijhouden, maar zodra de instructeur (seingever) de snelheid opvoert, moet hij al vrij snel afhaken. Hij neemt zich voor in eigen tijd te gaan oefenen!

Passagieren

Mart de Goffau loopt samen met Douwe Gorter en een aantal andere baksmaten in het gelid naar de vreeschuur*. 'Wat is er aan de bak?*' vraagt Douwe aan de provoost. De vette hap blijkt nasi en snert, vaste prik bij de marine op maandag. Ze schuiven aan bij de rij wachtenden. Wanneer zij aan de beurt zijn, kwakt de ene cafetariawacht een schep nasi op de metalen plate en de andere kiepert een pollepel snert met drijfjys* in de metalen kom. Aan de tafels zijn de meeste plaatsen bezet. Zodra er ruimte vrijkomt, nemen Mart en Douwe naast elkaar plaats op één van de houten banken. De hap*

smaakt goed: de lepel kan recht op in de snert staan! Na het inleveren van het kommaliewant* lopen beiden terug naar de slaapzaal. Zij spreken af na theewater* te gaan stappen* om Amsterdam bij avondlicht te verkennen. Voor zij de wal opgaan, kleden zij zich om in passagierstenue. Zij strijken een vlijmscherpe vouw in hun broek, doen de braniekraag* om, borstelen de kleren af, poetsen de schoenen glanzend zwart en zetten de muts op. De onderofficier van de wacht prait* door de omroep: 'Attentie ... over vijftien minuten sloep naar de wal ... uit!' De passagiers begeven zich naar de poort en wie een weekendtas bij zich heeft, zet deze aan de kant neer en gaat in het gelid staan voor controle op tenue* en uiterlijk. De onderofficier van de wacht neemt de passagierskaarten in¹⁴, geeft het commando: 'Geeft ... acht!', meldt zich bij de officier van de wacht, salueert en zegt: 'Aangetreden passagiers gereed voor inspectie, meneer.' De onderofficier van de wacht loopt samen met de officier van de wacht langs de manschappen en geeft het commando: 'Eerste gelid één stap voorwaarts ... mars, tweede gelid één stap voorwaarts ... mars!' Het tenue van één manschap voldoet niet aan de voorschriften; hij loopt naakt*, krijgt een uitbrander, moet uittreden en mag de wal niet op. Na het commando 'ingerukt ... mars', verlaten de passagiers via de poort het Kattenburg. Eenmaal buiten de poort, spreken Douwe en Mart iemand aan van de ouwe hap* 'of hij een gezellig café kent om te happen*?' Zij volgen hem met nog enkele passagiers langs de

Model geklede matroos. (tekening, Handboek voor zee-manschap, 1961)

gracht. Via de Nieuwmarkt bereiken ze na zo'n twintig minuten de Zeedijk, 'de rosse buurt', bekend bij iedere zeeman. Ze betreden het bruin café van Tante Cor, een blijmoedige, forse vrouw die samen met Ome Willem, een dikbuikige man, de uitbaters zijn. De binnenkomers hijsen zich op de barkrukken voor de tap. Op dit vroege uur is er nog plaats zat. Ome Willem kent het recept van de maten en begint meteen de glazen vol te tappen. Op een kladblokje zet hij een kruisje, nadat hij heeft gevraagd: 'Voor wie mag ik het opschrijven?' Aan het eind hangt Tante Cor over de bar en zij vertrouwt de liefhebbers van het gerstenat toe: 'Ik moet dat gelazer niet aan m'n kop van die meiden, ze komen er bij mij niet in ... ze zoeken maar een andere plek waar de kerels aan hun gerief komen.' Met grappen en grollen gaat het er vrolijk aan toe. 'Neem jij er ook één van mij!' roept een van de maten naar de kastelein. 'Als het jou niets uitmaakt, schenk ik voor mijzelf een kleintje in', zegt Ome Willem. Met vaardige hand schenkt hij het glaasje vol tot aan de rand. Met toegespitste lippen slurpt de kastelein het kraagje eraf.

De nieuwe dienstchef draagt het uniform van onderofficier met rangonderscheidingsteken van majoor en dienstvakonderscheidingsteken van seiner op de linker bovenmouw, gedekt door een kroon. Majoor-seiner Hakker - eeuwig met kauwgom in z'n mond - maakt de seiners meteen duidelijk dat orde en netheid hoog in zijn vaandel staan: 'Jullie zijn de ogen en het visitekaartje op het schip en gedragen je correct op de brug* bij de officieren. Laat ik niemand snaaien* op onregelmatigheden. Hang de vlaggen altijd terug op hun vaste plaats in de vlaggenkast, want tijdens de oefeningen moet je de vlaggen blindelings kunnen grijpen. Je komt jezelf wel tegen als een vlaggensein onklaar* waait of in verkeerde volgorde hangt. Ik houd jullie scherp in de peiling*. Korp(oraal), neem het verder van mij over.'

Scheepswerkzaamheden

Korporaal Hoolboom, belast met het toezicht op de dagelijkse scheepswerkzaamheden van de seiners en het instrueren van praktische vaardigheden, antwoordt: 'Roger* major'. De korporaal richt zich tot de verzamelde seiners aan dek en legt kort en duidelijk uit: 'Voor de komende dagen staat een aantal werkzaamheden op het programma. We hebben nog een week voor de boeg om alles perfect in orde te brengen. Wij gaan zowel oefenen met de vlaggen, de (morse)seinlamp, radiotelefonie (RTF), als de procedures doornemen uit het seinboek.¹⁵ Lats (Rácz) en Fré (Thissen), jullie gaan aan stuurboord roest bikken*. Lats, jij haalt in het kabelgat* vier bokkenpoten en tjet*. Van Essen gaat aan bakboord* soppen en hij helpt straks met het aanbrengen van de antisliplaag¹⁶ op het dek. De Goffau en Gerard (van Dijen) gaan ramen lappen ... een emmer en dweil zijn in de bergplaats van de seinhut. In de vlaggenkast kapotte en vuile vlaggen vervangen ... Jan (Koops), dat ga jij doen en als je daarna tijd over hebt, ga je met een dot* het koper van beide 10-inch lampen poetsen. Straks ga ik jullie werk controleren.' De majoor die de instructies heeft aangehoord, lijkt tevreden en trekt aan z'n palen*.

Wanneer de majoor buiten gehoorsafstand is, zegt de korporaal opgelucht: 'Als de majoor in de buurt is, moet ik mij wat formeler opstellen. Houden jullie daar rekening mee, dan krijgen we geen gelazer!' Gerard van Dijen, die korporaal Hoolboom kent van een trip naar Noorwegen¹⁷, fluistert Mart in het oor: 'De korporaal is een toffe peer!'

Samen met seiner der 2^e klasse Theo van Pelt duikt de korporaal de seinhut in: procedures doornemen! De korporaal komt de scheepswerkzaamheden controleren, onder meer op heilige dagen*; geeft links en rechts enige aanwijzingen en toont zich tevreden over de werkzaamheden verricht door de seiners. Vijf minuten vóór vastwerken* klinkt door de scheepsomroep het signaal 'handen schoon*'. Majoor Hakker komt aan dek en zegt: 'Make it square boys¹⁸, aftrap* werkzaamheden.' Het programma voor de rest van de week laat zich raden: soppen, schrobben, bikken*, tjetten* en veel oefenen!

De geus aan de geustok op de bak van Hr. Ms. Groningen met de Vesuvius op de achtergrond, Napels, 9 november 1962. (fotografie, collectie Kees van der Loo)

De nieuwe seiners moeten ook inrouleren*. Zij leren dan meteen de route op het schip. De ronde maken zij met een rondbriefje* dat zij moeten ophalen en later weer inleveren op bureau commandement in de whalegang* midscheeps. Tijdens de ronde worden de gegevens van de nieuw opvarenden genoteerd en de dienstchefs tekenen het briefje voor gezien. Bij het aan boord komen heeft Mart een verzoek ingediend om zijn baard te laten staan. Korporaal Hoolboom deelt hem op 10 januari mee dat het verzoek is ingewilligd.

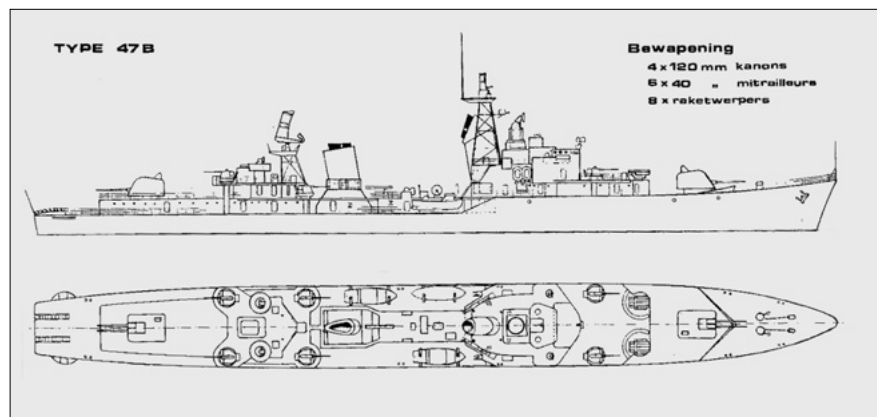
Vlaggenparade

Een dagelijks ritueel aan boord van een afgemeerd of ten anker liggend oorlogsschip is het hijsen van de vlag. Wanneer het 's morgens 08.50 uur is, wordt het signaal 'jongens bij de vlag' gegeven. Twee toegewezen matrozen, gekleed in zondagstenuue, begeven zich hierop naar de vlaggenstok. Zij slaan de vlag aan* door middel van schootsteken. De officier van de wacht laat de tamboer het signaal 'stilte' blazen om vervolgens met luide stem: 'Stilte, aan dek front maken naar de vlag' te commanderen. Hierop neemt iedereen de houding aan en maakt front naar het achterschip. Op het commando 'vlag hijsen'

Embleem Hr. Ms. Groningen.
(Hr. Ms. Groningen 1954-1981)

Onderzeebootjager Hr. Ms. Groningen met naamsein
D 813. (fotocollectie auteur)

Tekening B-jager van de Friesland-klasse.
(Onderzeebootjagers van de Holland- en Friesland-
klasse, A.J.C. Veenstra, 1987)

wordt de driekleur¹⁹ onder het blazen van de vaandelmars langzaam gehesen aan de vlaggenstok achterop het schip. Het is dan precies 09.00 uur (op zon- en feestdagen is dat 09.30 uur). Iedereen brengt gedurende het hijsen (en neerhalen) van de koninkrijksvlag het militaire saluut. Na het signaal en commando 'doorgaan' is de ceremonie afgelopen. De koninkrijksvlag wordt gevoerd van vlaggenparade tot zonsondergang. In zee wordt de vlag dag en nacht gevoerd. De geus op de bak*, oorspronkelijk de 'dubbele prinsegeus' en het kenmerk van de schepen die in de opstand tegen de Spanjaarden de zijde van de Prins van Oranje hadden gekozen, is stervormig en verdeeld in twaalf vlakken van rood-wit-blauw.²⁰ Gevoerd binnenliggend of ten anker, gelijktijdig gehesen en neergehaald met de koninkrijksvlag op zon- en feestdagen; steeds wanneer buitenlandse oorlogsschepen aanwezig zijn en in het buitenland.²¹ De oorlogswimpel neemt een bijzondere plaats in op het schip. De wimpel is een lange gespleten scheepsvaan in de kleuren van de Nederlandse vlag, het kenteken van een Nederlands oorlogsschip. De wimpel wordt gevoerd zolang het schip in dienst is.²²

Proefvaren

Hr. Ms. Groningen is vaargereed gemaakt voor de voorjaarsreis. Op 15 januari 1962, om 11.00 uur op de voormiddag, vertrekt het schip uit Den Helder om op de Noordzee de installaties te beproeven. De seinbrigade onder leiding van dienstchef majoor-seiner Henk Hakker, oud 39 jaar, bestaat uit de beroepsmilitairen²³ korporaal-seiner Wout Hoolboom, oud 26 jaar, en seiner der 2e klasse Theo van Pelt, oud 20 jaar, en drie seiners der 2e klasse zeemilicien: Gerard van Dijen, Jan Koops, Lats Rácz en drie seiners der 3e klasse zeemilicien: Rinus van Essen, Mart de Goffau en Fré Thissen. De zeemiliciens zijn allen 20 tot 21 jaar oud. De ongegradueerde seiners dragen op de linker bovenmouw van hun baaien hemd en pij-jekker, het dienstvakonderscheidingsteken (rechts een seinwimpel en links een seinvlag, gekruist) en de seiners in de stand der 2e klasse hebben daaronder een smalle V-vormige rode streep. Enkele seiners dragen op de rechter bovenmouw tevens het brevetonderscheidingsteken Engelse taal.²⁴

Een Sikorsky S 58 (H.S.S.I.N.) - registratienummer 141 - staat aan dek van Hr. Ms. Karel Doorman, het andere toestel - registratienummer 144 - hangt boven dek, voorjaar 1962. (fotografie, collectie Kees van der Loo)

Het afvliegen van een Grumman Tracker onderzeebootbestrijdingsvliegtuig vanop Hr. Ms. Karel Doorman, nauwlettend gevolgd door enkele opvarenden van Hr. Ms. Limburg, voorjaar 1962. (fotografie, collectie Kees van der Loo)

Nadat de werkzaamheden voor de dag zijn ingedeeld en de chef d'équipage 'aftrap heeft gefloten', begeben de seiners zich naar het seindek en melden zich bij korporaalseiner Hoolboom voor werkzaamheden aan dek, het aanleren van vaardigheden of het deelnemen aan vlootoefeningen. De opvarenden die geen wachtlopen, zijn vrij tussen de middag van 12.00-13.30 uur en ook na vastwerken om 16.00 uur.

Om 09.00 uur is het 'parade commandant' en wordt rapport uitgebracht omtrent het aantal zieken en gestraften en omtrent nieuw ingediende rapporten. Het behandelen van rapporten door de commandant vindt plaats in het bijzijn van de gerapporteerde en ten overstaan van de eerste officier (EO), de divisiechef, de chef d'équipage en de onderofficier van politie (OovanPol).

Op elk Nederlands marineschip wordt dagelijks om 20.30 uur de avondronde gelopen. Daarbij wordt er in het bijzonder op toegezien dat alle veiligheids- en voorzorgsmaatregelen - zowel ten aanzien van het personeel als het materieel - zijn getroffen met het oog op het invallen van de nacht.³¹

De zaterdag wordt besteed aan het 'generaal schoonschip', kort daarna volgt gewoonlijk 'inspectie door de commandant'. 's Zondags na het ochtendschaften is het 'poetsen en opknappen'. Dienstchef majoor-seiner Hakker is dan vrij soepel: de seinhut en het verbindingsbureau aanvegen en wat zaken nalopen. Daarna is er zondagsinspectie over de aanwezige manschappen, gevolgd door kerkgang.

De Koninklijke Marine kent een strenge hiërarchische structuur: 'rangen en standen' maken de dienst uit! Het vrijwillig dienend (beroeps)personeel vindt - door de band

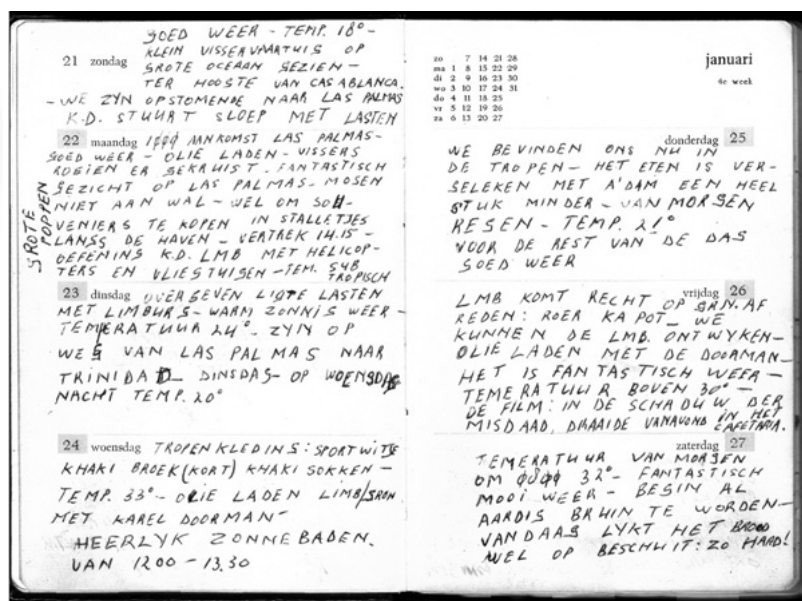
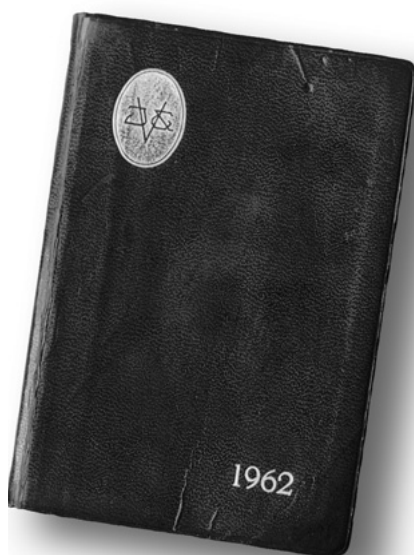
genomen - de dienstplichtigen 'ongedisciplineerde burgers', van wie velen het beroep van militair minachten. In de loop van de jaren zestig van de twintigste eeuw bestaat het marinepersoneel uit circa 80% beroepsmilitairen en 20% dienstplichtige militairen: zeemiliciens.

De officieren en onderofficieren vormen op het schip aparte gemeenschappen met eigen rechten en tradities, zoals de gamelle: tafelfonds voor aanvulling en veraangename van de scheepsvoeding. De officieren beschikken over de 'longroom'* en slapen in een 1-, 2- of 4-persoonshut.³² De commandant heeft een kajuit en beschikt over een eigen hofmeester. De andere hofmeesters serveren de maaltijden en zijn onder meer belast met het schoonmaken van de verblijven van de officieren en onderofficieren. De onderofficieren hebben de 'gouden bal'* als dagverblijf en slapen in een 4- of 6-persoonshut. De korporaals hebben geen eigen dagverblijf maar beschikken wel over een eigen tafel in het manschappenverblijf. Zij slapen in de verblijven van de manschappen.

De paai* wasgoed komt tweemaal per week (doorgaans op maandag en donderdag) langs met een zak van de wasbaas. De korporaals en manschappen³³ maken een rol van hun vuile plunje, stoppen die in een zak en voegen een persoonlijk ondertekend waslijstje toe. In de loop van de dag wordt de plunje schoongewassen op de tampat terugbezorgd. Het wasgoed dat naar de wasserij gaat, moet deugdelijk zijn gemerkt en mag niet beschadigd zijn. Het nummeren³⁴ van de plunje volgens de voorschriften bewijst z'n waarde: als het marinenummer ontbreekt of verbleekt is door waspoeder en onleesbaar is geworden, dan is het zoeken geblazen! Gekscherend wordt over de wasserij gesproken: de wasserij wast niet, maar verdeelt het vuil!

Mart de Goffau raakt al gewend aan het dagelijks leven aan boord van het schip en heeft zijn draai gevonden bij de seiners van de seinbrigade. Hij zegt: 'Je leert elkaar kennen en begrip voor elkaar opbrengen.' Met de manschappen van de andere dienstvakken heeft hij weinig contact; slechts een enkeling kent hij bij naam. Mart zorgt ervoor geen bakkie* aan z'n broek te krijgen; men begeeft zich niet aan dek zonder hoofddekse! Als ongegradueerd seiner-zeemilicien is zijn kennis van de scheepsorganisatie aan boord beperkt en reikt niet verder dan het eigen dienstvak. 'Wandelen over het schip' is verboden.³⁵ De schepelingen* mogen tijdens de dagelijkse dienst de eigen werkvloer niet verlaten: de matrozen blijven aan dek, de machinisten in de machinekamer, de telegrafisten in de radiohut, de codeur-telexisten in het verbindingsbureau, de plotters in de commandocentrale en de seiners op het seindek. Wanneer in scheepstijd een manschap of korporaal komt oplopen*, dan wordt zo iemand vrij snel door majoor-seiner Hakker weggestuurd: 'Heb jij hier iets te zoeken? Zo niet ... dan wegwezen!'

De agenda waarin seiner-zeemilicien Mart de Goffau zijn dagelijkse aantekeningen maakt tijdens de bijna elf maanden durende uitreis in 1962. De letters ij schrijft hij als Y, zoals voorgeschreven en gebruikelijk in de Koninklijke Marine. (collectie auteur)

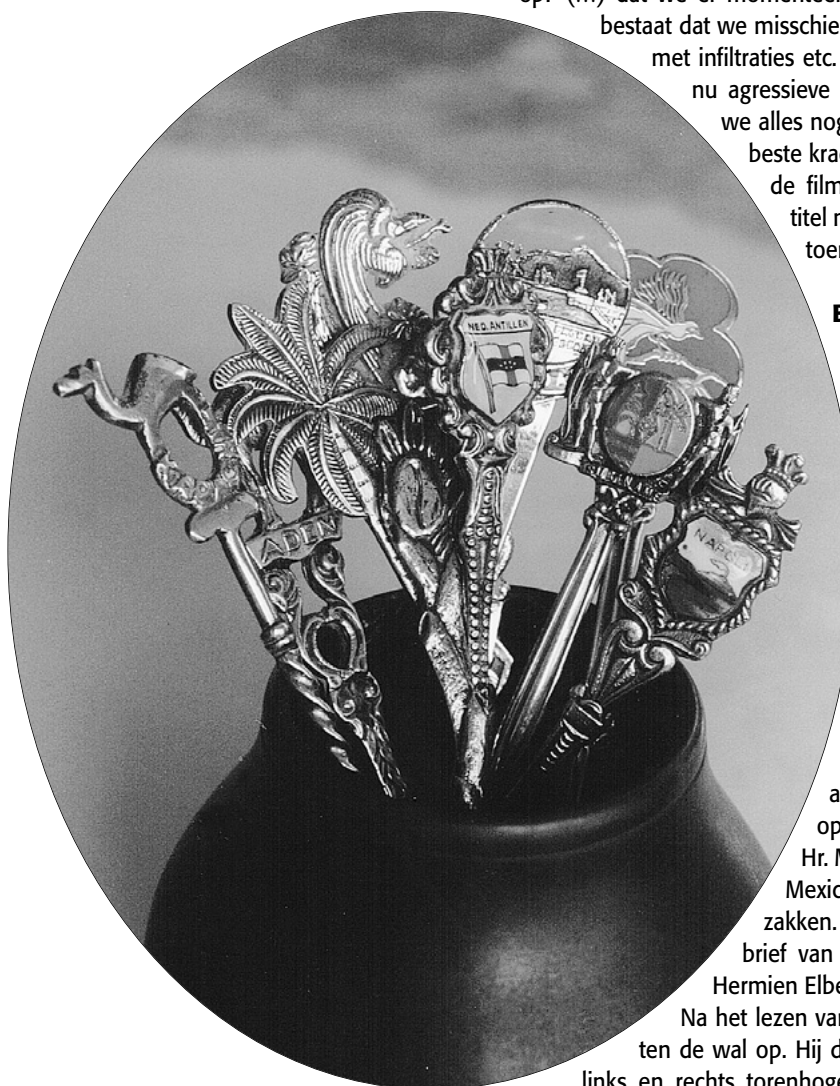

De schepen varen steeds verder naar het noorden. Dat is goed te merken aan de lagere temperatuur, maart 1962. (fotocollectie Jaap Huyerman)

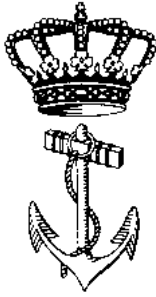
zaterdag is het 'generaal schoonschip', gevolgd door de inspectieronde van de eerste officier, de chef d'équipage en de onderofficier van politie. De volgende morgen komt vlootpredikant¹⁷ Van Melle per sloep over van Hr. Ms. Limburg voor het leiden van een kerkdienst in de cafetaria. Dominee A.L. van Melle¹⁸ is een vriendelijk, zachtmoedig man. De vlootpredikant (VLOP) is afkomstig uit Goes, 'dus' Zeeuw van geboorte. Na kerkgang wordt een vijfkamp gehouden. Mart noteert in z'n zakagenda: '(...) De commandant heeft na afloop de pryzen uitgereikt. Aan het slot (...) merkte de commandant op: '(...) dat we er momenteel niet zo best voorstaan en dat de mogelijkheid bestaat dat we misschien wel naar Nieuw-Guinea zullen gaan in verband met infiltraties etc. (...). Alles by elkaar is het erg ongelukkig dat er nu agressieve infiltraties zyn in Nieuw-Guinea. Verder moeten we alles nog maar eens tot in de finesses repeteren en onze beste krachten tonen (...)' Die avond draait in de cafetaria de film 'Hart zonder genade', een huiveringwekkende titel met het oog op de toch wel gespannen situatie en toenemende oorlogsdreiging.

Verzameling souvenirpeltjes van de wereldreis in 1962. (collectie auteur)

Bezoek aan San Diego

Op 26 maart, om 11.00 uur op de voormiddag, meren de beide onderzeebootjagers af aan één van de kades van de grote Amerikaanse marinebasis in San Diego, de thuishaven van de 7e Amerikaanse vloot. In het in de mist gehulde havencomplex ligt een aantal (aircraft)carriers (vliegkampschepen). Fotograferen in de haven is ten strengste verboden. Bij het binnenlopen varen de Nederlandse oorlogsbodems langs een groot vliegveld met circa 300 amfibievliegtuigen. De vliegboten, die over het water taxiën, maken veel lawaai bij het loskomen uit het water en bij het opstijgen. Mart is zeer onder de indruk van de omvang van de marinebasis en het aantal oorlogsbodems en vliegboten. De dagorder op het publicatiebord meldt dat de onderzeeboten Hr. Ms. Dolfijn en Hr. Ms. Zeeleeuw op 24 maart in de Mexicaanse haven Manzanillo het anker hebben laten zakken. Er komt post aan boord en Mart ontvangt een brief van zowel tweelingzus Adrie als van (pen)vriendin Hermien Elbers uit Nijmegen. Hij is hiermee natuurlijk wel blij. Na het lezen van de brieven gaat hij samen met enkele stapmaten de wal op. Hij dwaalt door de brede straten van San Diego met links en rechts torenhoge gebouwen, kroegen, cinema's naar keuze en

opvallende, grote lichtreclames met onder meer het logo van Coca-Cola en de wereldberoemde cowboy-advertentie van Leo Burnett voor een bekend sigarettenmerk 'Come to where the flavor is. Come to Marlboro Country'. Dit zijn de reclamebeelden die Mart herkent uit Amerikaanse films. De minderjarige zeemiliciens mogen op vertoon van het legitimatiebewijs van seiner Fré Thissen, die 21 jaar is, de kroegen binnengaan! De seiners proeven van de Coca-Cola met rum, blijven rondhangen en kunnen door onverenigbaarheid geen goede stek vinden. Mart gaat op zoek naar een 'shop' voor een souvenirlepeltje. Op het laatste moment slaagt hij erin een lepeltje te kopen met de graving 'California'. Van de (zuinige) vijf dollar, die hij heeft opgenomen bij de OVA, is niets overgebleven. Hij noteert in zijn zakagenda: '(...) In de marinewyk zijn hopies tenten, maar weinig mooie meisjes!' Uit verveling belanden de zeemiliciens in een cinema, waar de dwaze film 'Peter Pets' draait. Om 24.00 uur zijn de 'bereisde maten' terug aan boord.

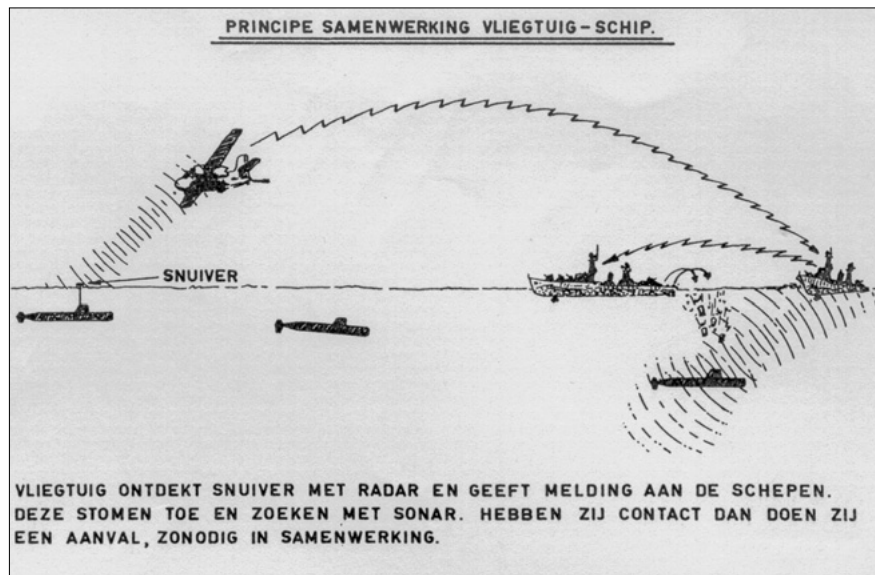
Afschieten Amerikaanse manche

Dat Hr. Ms. Groningen goed kan mikken, blijkt als de schepen San Diego hebben verlaten. Die ochtend heeft de US Navy een vliegtuig beschikbaar gesteld voor het houden van richtoefeningen. Aan de horizon verschijnt een 'heuse straaljager' met een manche. Holyshit! Toren 1 (12cm geschut) wordt in gereedheid gebracht en nadat het vliegtuig twee, drie keer heen en weer heeft gevlogen, hoor je het vuren van toren één ... whaff! Weg manche. De Amerikaanse piloot moet zich het lazarus zijn geschrokken, want het vliegtuig maakt een looping, verdwijnt in de wolken en we zien hem niet meer terug!¹⁹

Noten

- ¹ 'Op de thuisreis bracht het vliegkampschip van 27 maart tot 2 april een bezoek aan de Amerikaanse marinebasis Norfolk (Virginia). Hr. Ms. Karel Doorman is op 19 april als enig schip van smaldeel 5 van haar voorjaarsoefenreis naar de West in de vaderlandse wateren teruggekeerd', *Ons Zeewezen*, april nr. 4, 1962, pag. 66.
- ² 'De Doorman was te breed voor het Panamakanaal vanwege het nieuw aangebrachte hoekdek', informatie KTZ b.d. N. Delfos, 23 september 2005.
- ³ 'Leendert Brouwer (Rotterdam - 1909 - vlagofficier Personeel 1957-1959, bevelhebber der zeestrijdkrachten en chef marinestaf 1959-1963, lid van de Raad van State 1963-1980, 18.08.28 ltz 3, 18.08.30 ltz 2, 01.09.39 ltz 1, 01.02.49 kltz, 16.10.53 kltz, 31.10.53 tijdelijk cdr, 08.04.57 sbn, 12.05.59 vadm, 01.04.63 uit dienst', *Het Admiralenboek*, 1992.
- ⁴ 'Nieuwe naam van het verband na smaldeel 5 Task Group 228.0', aantekening in documentatiemap Hr. Ms. Groningen, Instituut voor Maritieme Historie te Den Haag, 31 maart 2005.
- ⁵ *Patrouilleren voor de Papoea's 1960-1962*, 1990, pag. 35.
- ⁶ 'De superminderjarigen (16-18 jaar) werden aan Hr. Ms. Karel Doorman afgegeven, voor wie we oudere collega's terugkregen', informatie KTZ b.d. P.R. Wouters, 5 oktober 2004.
- ⁷ J. Kluijfhout - 1918 - (ON.ZEM.) (OHK.3) (OV.) (NGHK. mg) (GM.36)** ltz. vk. 2^e kl. j.c. 01.01.68, 2^e kl. o.c. 01.01.71, datum pensioen 01.01.73. Kwaliteit voor benoeming tot officier: oppertelegrafist'. **Onderscheidingen: Oranje Nassau Zilveren Eremedaalje, Oorlogsherinneringskruis 3 met gespen, Ereteken voor Orde en Vrede, Nieuw-Guinea-herinneringskruis met de gesp, Gouden medaille voor 36 jaar langdurige, eerlijke en trouwe militaire dienst', *Naamboek van Officieren der Koninklijke Marine* op 1 januari 1990.
- ⁸ Informatie LTZ vk 20C b.d. J. Kluijfhout, 4 oktober 2001. J. Tijen - 1017 - (OHK) (OV1) (ZM) sergeant-telegrafist 01.07.55', *Naamboek van de Onderofficieren der Koninklijke Marine* op 1 januari 1960.
- ⁹ A.W. Lubbers - 1939 - (NGHK. mg) (ZM.24) (DD.b) (H.M.V.1) (MARM.) (MFOM.) (MNSF.) korporaalseiner 01.04.61, sergeant 01.06.68, majoor 01.07.79, opper-seinertelegrafist 01.07.83, ltz. vk. 2^e kl. j.c. 01.01.85, 2^e kl. o.c. 01.01.88, datum pensioen 01.02.91, kwaliteit voor benoeming tot vakofficier opper-seinertelegrafist', *Naamboek van onderofficieren der Koninklijke Marine* en *Naamboek van Officieren der Koninklijke Marine* op 1 januari 1996.
- ¹⁰ Informatie Jaarboek Koninklijke Marine 1962, pag. 167.
- ¹¹ 'Het rond van Kaap Hoorn werd door het Panamakanaal overbodig, waardoor voor de scheepvaart de afstanden tussen de havens aan de oostkust en westkust van Noord-Amerika met circa 7000 mijl werden verkort', *Maritieme encyclopedie*, deel V, 1971, pag. 237-239.
- ¹² *Ibidem*.
- ¹³ *Ibidem*.
- ¹⁴ 'Doortocht Panamakanaal duurt 8 uur, 20.00 uur postsluiting', notitie in zakagenda van matroos der 1^e klasse onderzeebootverkenner 2 Jean Frissen, 15 maart 1962.
- ¹⁵ 'De facteur aan boord van Hr. Ms. Groningen was telegrafist der 1^e klasse Frans van der Doe', informatie voormalig seiner der 2^e klasse zeemilicien Rinus van Essen, 26 augustus 2003.
- ¹⁶ Hoofdstuk *Thuisvaren Welkom van CZM Nederland*, pag. 122.
- ¹⁷ 'In 1962 wordt het aantal vlootpredikanten bij de Koninklijke Marine met 17 reserve-vlootpredikanten uitgebreid en daarmee op 40 gebracht', *Ons Zeewezen*, april nr. 4, 1962, pag. 81. Orgaan van de Koninklijke Nederlandse Vereniging 'Onze Vloot'.
- ¹⁸ 'Drs. A.L. van Melle - 1929 - (NGHK. mg) (XV) in rang gelijkgesteld met LTZ 20C 01.09.61, i.r.g.m. LTZ 1 01.09.62, i.r.g.m. KLTZ 01.07.75, datum pensioen 01.06.84', *Naamboek van Officieren der Koninklijke Marine* op 1 januari 1996.
- ¹⁹ Informatie voormalig seiner der 2e klasse zeemilicien Fré Thissen, 8 november 2003. '(...) het kan gebeurd zijn, waarschijnlijk hebben wij dan wel meer dan één schot gelost, maar was het de eerste 'schietende run', en werd de manche gesleept door een B-26 Invader, een zeer snelle, slanke middelzware bommenwerper (...)', e-mail KTZ b.d. P.R. Wouters, 27 september 2006.

Principe samenwerking vliegtuig - schip. (tekening uit *Ons Zeewezen*, 1962)

Commentaar⁶⁹ van KTZ b.d. P.R. Wouters, destijds LTZ 20C, officier van artillerie (OVART) en KTZ b.d. H.C. van der Meyden, destijds LTZ 20C, onderzeebootbestrijdingsofficier (OBO) over 'het onderzeebootcontact' op maandag 23 juli 1962.

'Het patrouilleren boven de noordkust hield verband met de verwachting van een toenemende kans van Indonesische luchtaanvallen of luchtlandingen op groter schaal, bijvoorbeeld op Biak. De voor die tijd goede luchtwaarschuwingsradar (LW) van de jagers zou daarvan dan eerder waarschuwing kunnen geven: een 'radar picket duty' in vaktermen. Inmiddels was de Indonesische marine - dat wisten wij - druk bezig met het overnemen van schenkingen sovjetmaterieel (marine en luchtmacht), waaronder Whisky-klasse onderzeeboten. Het lijkt overigens of de twee onderzeebootincidenten die Mart vermeldt, qua informatie wat door elkaar zijn gehaald. Dit is wat de heer Van der Meyden en ik (P.R. Wouters) hebben samengesteld:

'Er is niet zelden sprake geweest van sonarcontacten, maar meestal bleven die onzeker of bleek het te gaan om niet-gekarteerde ondiepten (een goede reden om de sonar bij te houden!) of zeedieren enzovoort. Eén avond is er een goed sonarcontact geweest - waarschijnlijk onderzeeboot - dat ongeveer 30 minuten is vastgehouden. Pogingen tot identificatie hadden geen resultaat. Dat moet de melding van 23 juli zijn geweest. Het zal zeker aan Hollandia zijn gemeld, maar of wij het op order hebben losgelaten of 'gewoon' zijn kwijtgeraakt, weten we niet meer. Een order tot aanvallen is zeker niet gegeven; dat was een eenvoudige zaak geweest, maar we hadden niet het mandaat om dat op eigen houtje in volle zee te doen. Er was hierbij sprake van één contact.'

De stilligperiode te Manokwari is uitgesteld. Het schip vaart patrouille op 60 mijl van Halmaheira. In de nacht van 24 op 25 juli, om 02.25 uur op de hondenwacht, is er luchtalarm.⁷⁰ Om 03.30 uur verdwijnen de vliegtuigen van de radar: aftrap luchtalarm. Op het publicatiebord verschijnt het bericht dat de onderzeebootjager Hr. Ms. Rotterdam⁷¹ onderweg is om Hr. Ms. Groningen te komen aflossen. Op 25 juli zijn de bewoners van de kustplaatsen geëvacueerd. Een georganiseerde luchtaanval wordt verwacht. Mart schrijft verontrust in zijn zakagenda: '(...) Waar is het einde (...)!' Op donderdag 26 juli stoomt Hr. Ms. Groningen op naar Biak. De weersomstandigheden zijn slecht. Een persbericht op het publicatiebord meldt dat zeventuizend burgers uit Nieuw-Guinea zullen worden gerepatriëerd. Op de achtermiddag is het 'lappen en naaien*'. Plotseling is er onderzeebootalarm. Iedereen snelt naar zijn gevechtswachtpost. Het schip vaart zigzagkoersen. Een onderzeeboot is gelokaliseerd. Even later wordt de periscope waargenomen. Hr. Ms. Groningen houdt de onderzeeboot onder schot, maar raakt het contact kwijt. Mart noteert: 'OB alarm - sub gezien. A/Flt (Hr. Ms. Friesland) - sub's binnen territoriale wateren mogen van C.(commandant) niet worden aangevallen???'

Voetbalelftal onderofficieren Hr. Ms. Groningen, staand v.l.n.r. : bootsman T. Woppenkamp, sergeantsmachinist J.W.G. Grondstra, sergeantsmachinist G.J.A. Huijnen, sergeant van de navigatie-gevechtinformatiedienst W.M. Hovestadt (OovanPol), sergeantsvuurleidingkonstabel H.H.C. Thiessen, sergeantsmachinist R.J. Bloemendaal, gehurkt: sergeantsmachinist W.W. Hillebrand, schipper G. de Graaf (chef d'équipage), sergeantsmachinist G. Verrijzer, majoor-seiner H. Hakker (scheidsrechter/commissaris wedstrijdcommissie) sergeantsradio-radar-monteur G.C. van Huijgevoort, Manokwari, 3 augustus 1962. (fotografie, collectie Roel Buis)

Voetbalelftal korporaals Hr. Ms. Groningen, v.l.n.r. staand: machinist R.J. Kuitens, vuurleidingkonstabel T.H. van Heukelom, geschutkonstabel K. van Beek, onderzeebootbestrijdingsdienst P. Kruithof, radio-radar-monteur K.W. Koopmans en seiner W.J. Hoolboom (scheidsrechter), gehurkt: bottelier P.J. Loeve, hofmeester G.F.C.M. van der Meer, geschutkonstabel R.P. Koorn, machinist T.B. Haverkamp, Manokwari, 3 augustus 1962. (fotografie, collectie Roel Buis)

Commentaar⁷² van KTZ b.d. P.R. Wouters, destijds LTZ 2OC, officier van artillerie (OVART) en KTZ b.d. H.C. van der Meyden, destijds LTZ 2OC, onderzeebootbestrijdingsofficier (OBO) over 'het onderzeebootcontact' op donderdag 26 juli 1962.

'Het gebeuren op 26 juli had meer om het lijf. Een Neptune meldde twee boven water varende onderzeeboten, die wegdoken op zijn nadering, vrij ver bij ons vandaan. Wij zijn erop afgegaan en kregen ze enige tijd later recht vooruit op radar: ze waren weer boven water gekomen. Ook nu doken ze weg. Opgezocht en een goed contact met één boot gekregen, die vastgehouden en klaar om raketdieptebommen te lanceren bij agressiegedrag van de boot. Dan geldt immers zelfverdediging. Met de langeafstandssonar (CWE) ook contact gekregen en vastgehouden met de tweede boot verder weg. De boot die we 'onder schot' hadden, kachelde op periscoopdiepte door en stak inderdaad de periscoop zo nu en dan boven water. De 40mm richttoestellen volgden de bakhoek van de vuurleidingssonar (PAE), stonden dus bij voorbaat in de goede richting en meldten prompt wanneer de periscoop zichtbaar werd. De zigzagkoersen die Mart meldt

Hr. Ms. Groningen vertrok eind juni 1957 voor de eerste keer naar Nederlands Nieuw-Guinea en verbleef daar tot eind oktober 1958. Van mei tot december 1960 maakte het schip samen met Hr. Ms. Karel Doorman en Hr. Ms. Limburg een zeereis langs vijf werelddelen, waarbij ook Nieuw-Guinea werd bezocht. Van half april tot eind september 1962 was het schip voor de derde en laatste keer in de wateren van Nieuw-Guinea, Den Helder, (fotocollectie Fré Thissen)

De thuiskomst

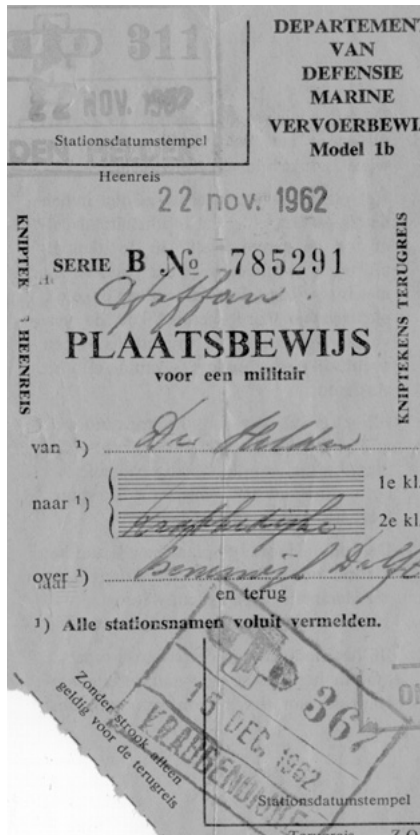
Donderdagmorgen 22 november meren de schepen²⁶ af aan de steiger in de Nieuwe Haven van Den Helder.²⁷ Het is guur weer en het sneeuwt. Familieleden, vrienden en bekenden zijn toegestroomd en wachten in de ijzige koude hun geliefden op voor een hartverwarmend weerzien. De laatste notities van Mart in z'n zakagenda zijn als volgt: '10.00 aankomst te Den Helder - koud weer - sneeuw. Ten 11.00 alle hens in de loop-pas om familieleden te begroeten.

Een plaatselijke krant meldt: 'De begroetingsceremonie had een ontroerend verloop. Moeders die met een stralend en tegelijkertijd huilend gezicht hun zoons omhelsden; vaders, die hun jongen stoer de hand drukten, maar ook op hun lippen beten. Vrouwen, blij en uitbundig. Ja, zelfs enkele spandoeken met de naam van de geliefde Jan.'

Tussen de verkleumde wachtenden op de kade kan Mart geen familieleden, vrienden of bekenden ontdekken! Dat is voor hem een teleurstelling. Om 11.15 uur is de kade helemaal leeg en iedereen is vertrokken, alleen de 'reewacht' is nog op post. Om zijn vertrek en afscheid van het schip wat te rekken, loopt hij samen met seiner Kees van der Loo 'reewacht verbindingdienst'. 's Middags om circa 13.30 uur vertrekt Mart met plunjezak aan de schouder, neemt de houding aan naar het achterschip en brengt het militair saluut aan de vlag, loopt de loopplank af, draait zich om en werpt een laatste blik op het schip. Aan de bijna elf maanden durende zeereis is een eind gekomen. Hij zet voet op vaderlandse bodem en krijgt een mengeling van gevoelens 'blij terug te zijn' en 'jammer dat het voorbij is'. Aan de poort toont hij zijn legitimatiebewijs en loopt richting het NS-station. Een half uur later stapt hij in de eerstkomende trein huiswaarts.

Uitkeuren op het wachtschip Hr. Ms. Neptunus in Den Helder, v.l.n.r. codeur-telexist der 2e klasse Hans Engels, (machinist, naam onbekend), seiners der 2e klasse John ter Marsch en Kees Lutz, hofmeester Ravenswaay en Mart de Goffau, 12 december 1962. (fotocollectie auteur)

Het oranjeleurig vrij-vervoerbewijs voor de reis huiswaarts na terugkomst uit Nieuw-Guinea is afgestempeld op 22 november 1962 te Den Helder. Voor de heenreis naar Den Helder voor het uitrouleren en uitkeuren is het vervoerbewijs op 15 december 1962 afgestempeld te Krabbendijke. (collectie auteur)

Rechtsboven. Tijdelijke passagierskaart bij het uitkeuren van 15 tot 20 december 1962 op het wachtschip Hr. Ms. Neptunus te Den Helder, 1962. (collectie auteur)

Daaronder. Verklaring terugzenden legitimatiebewijs, 20 december 1962. (collectie auteur)

Na het uitrouleren en uitkeuren, reizen Mart de Goffau en Kees Lutz ontspannen huiswaarts, 20 december 1962. (fotografie John ter Marsch, collectie auteur)

Half hangend uit het raam van de dieseltrein, 20 december 1962 (fotografie John ter Marsch, collectie auteur)

Schip/inrichting:	Hr. Ms. „NEPTUNUS” DEN HELDER
Naam en voorletters:	Goffau, M de
Marinenummer:	117372 geb: 040841
Kwaliteit:	Sm 320 Krabbendijke
Bak:	De eerste/ouste officier
Minderjarig Meerderjarig	Paraf: <i>[Handwritten Signature]</i>
B 28/22926 - 50.000 - 10 - '56 AMM 125/56 22865	H. VAN HOEVEN Lt3.

VERKLARING

Ondergetkende, de SNR 2 ZM M. de Goffau, marinenummer 117372 verklaart hierbij dat hij zijn legitimatiebewijs KM no. 103586 na gebruik zal retourneren op bureau commandement.

Den Helder, 20 december 1962
a/b Hr.Ms. "Neptunus"

M. de Goffau
SNR 2 ZM

Onderweg kijkt hij naar het sneeuwlandschap dat voorbyschiet en mijmert over de zee-reis, de oefeningen, de scheepswerkzaamheden, majoor Hakker en zijn stapmaten. 'Hoe zal het thuis zijn?', vraagt hij zich af. In Bergen op Zoom stapt hij over op de stoptrein naar Krabbendijke. Op het perron ontmoet hij twee jongere broers.²⁸ Zij vertellen dat enige familieleden en een buurman²⁹ hem zijn gaan afhalen, maar dat zij in de buurt van Rotterdam met hun auto's in de sneeuw zijn vastgelopen.

Bij het betreden van de ouderlijke woning aan de Dorpsstraat 53 te Krabbendijke wordt 'de verloren zoon' met open armen ontvangen. Het voltallige gezin De Goffau plus een oom en een tante³⁰ hebben zich verzameld in de grote woonkeuken. Iedereen is benieuwd naar de bijzonderheden van de zeereis en hoe het Mart is vergaan. Natuurlijk hebben zij veel waardering voor de meegebrachte cadeaus. Mart omhelst zijn moeder³¹ en zij zegt huilend: 'Zul je dat nou nóóit meer doen ... zómaar weggaan ... zónder iets te zeggen!' Die avond gaat Mart vroeg onder de wol. Hij slaapt weer in z'n eigen bed. Heerlijk die kraakheldere lakens!